

ВІДГУК

**офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента –
Подорожнього Артема Юрійовича, на дисертацію Хачатурян В.Х. на тему:
«Податкова система України: зарубіжний досвід та українська практика»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 – Право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Тема дисертації є актуальною та своєчасною з огляду на сучасні виклики, з якими стикається Україна, зокрема в контексті євроінтеграційних процесів, воєнного стану та необхідності післявоєнного відновлення економіки. Податкова система відіграє ключову роль у забезпеченні стабільного наповнення державного бюджету, стимулюванні економічного зростання та залученні іноземних інвестицій. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2014 році (ратифіковано Законом України № 1678-VII від 16.09.2014) та прийняття Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» у 2015 році визначили необхідність реформування податкової системи для створення простої, економічно справедливої моделі, яка б відповідала стандартам ЄС. Введення воєнного стану в Україні з 2022 року ще більше загостило потребу в адаптації податкового законодавства до нових економічних реалій, що вимагає зниження податкового навантаження, вдосконалення механізмів адміністрування податків і посилення інвестиційної привабливості країни.

У дисертація Хачатурян В. Х. комплексно розкривається сучасний стан податкової системи України та змістовно аналізується зарубіжний досвід країн Європейського Союзу (зокрема Німеччини, Франції, Італії, Латвії, Естонії), США, Канади, а також країн із високим рівнем інвестиційної привабливості (Сінгапуру та Південної Кореї), пропонуючи конкретні напрями її вдосконалення. Актуальність роботи підтверджується її відповідністю цілям Стратегії сталого розвитку України на період до 2030 року, затвердженої Указом Президента України від 30.09.2019 № 722/2019, а також необхідністю адаптації українського законодавства до стандартів Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) щодо автоматичного обміну податковою інформацією. Проведене дослідження є важливим внеском у наукове осмислення

проблем реформування податкової системи в умовах євроінтеграції та воєнного стану.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій у дисертації є високим завдяки використанню комплексної методологічної бази. Здобувач застосував загальні та спеціальні методи наукового пізнання, зокрема діалектичний, історико-правовий, порівняльно-правовий, структурно-функціональний та спеціально-юридичний методи. Це дозволило провести ґрунтовний аналіз теоретичних і практичних аспектів функціонування податкової системи України.

У процесі дослідження опрацьовано значний обсяг нормативно-правових актів, зокрема Податковий кодекс України, закони, що регулюють сферу оподаткування, а також міжнародне законодавство країн ЄС, США, Канади, Сінгапуру та Південної Кореї. Аналіз наукових праць українських і зарубіжних учених, емпіричного матеріалу та практики правозастосування забезпечує достовірність висновків. Чітке визначення об'єкта (суспільні відносини у сфері оподаткування) та предмета (правові норми, що регулюють формування та функціонування податкової системи України) сприяло цілісності дослідження та уникненню формалізму.

Позитивно слід відзначити систематизацію здобувачем шести історичних етапів становлення податкової системи України (1991–сучасність), що дозволяє простежити її еволюцію в умовах ринкових реформ і євроінтеграції. Аналіз зарубіжного досвіду є ґрунтовним і охоплює країни з різними економічними моделями, що робить висновки релевантними для сучасної України.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукова новизна дисертації полягає в комплексному підході до вирішення наукового завдання – розкриття сутності формування та функціонування податкової системи України з урахуванням зарубіжного досвіду та пропозиції напрямів її вдосконалення. Основні елементи новизни включають:

1. Уточнення поняття податкової системи у вузькому (сукупність податків і зборів) та широкому (сукупність податкових відносин) розумінні, що сприяє чіткішому теоретичному осмисленню.

2. Систематизацію шести етапів становлення податкової системи України (1991–сучасність), що відображає її трансформацію в контексті ринкових реформ і євроінтеграційних процесів.

3. Визначення ключових недоліків сучасної податкової системи України, зокрема нестабільності законодавства, домінування непрямих податків над прямими, відсутності диференціації прямих податків, слабого регулювання податкових канікул і зловживань спрощеною системою оподаткування.

4. Пропозицію адаптувати окремі елементи зарубіжного досвіду, зокрема: диференціацію ставок податку на прибуток залежно від рівня доходу та виду діяльності; надання податкових пільг і канікул для видобувної галузі, інвесторів у соціальні проекти, енергозберігаючі технології та охорону довкілля; запровадження податків на транспортні засоби (залежно від об'єму двигуна, крім електромобілів) та комерційну рекламу; вдосконалення електронного адміністрування податків і посилення контролю за ухиленням від оподаткування.

5. Обґрунтування необхідності зниження податкового навантаження в умовах воєнного стану для забезпечення швидкої адаптації економіки та її відновлення.

6. Аналіз досвіду країн із високим рівнем інвестиційної привабливості (Сінгапур, Південна Корея) з пропозиціями щодо створення пільгового оподаткування в спеціальних економічних зонах і стимулювання іноземних інвестицій.

Ці положення є новими або містять значну частку новизни, що робить дисертацію вагомим внеском у розвиток науки фінансового права.

Повнота викладення наукових результатів в опублікованих працях здобувача. Основні наукові положення та висновки дисертації відображено в шести публікаціях здобувача, які відповідають вимогам до опублікування

результатів дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії:

Усі праці виконані здобувачем одноособово, що свідчить про самостійність дослідження. Публікації повною мірою розкривають основні результати дисертації, відповідають вимогам до фахових видань і конференційних матеріалів. Анотація дисертації оформлена відповідно до чинних вимог, у розширеній формі відображає основні положення роботи та не містить інформації, яка відсутня в дослідженні. Опрацьовано значний обсяг наукових джерел (173 джерела), що підтверджує високий рівень обізнаності здобувача в досліджуваній проблематиці.

Дискусійні положення дисертаційної роботи. Позитивно оцінюючи зміст дисертації в цілому, вважаю за необхідне звернути увагу на окремі положення, які потребують уточнення чи додаткової аргументації:

1. У розділі, присвяченому аналізу зарубіжного досвіду, недостатньо уваги приділено країнам із подібними до України економічними та соціальними умовами (наприклад, Польщі, Чехії чи інших країн Центральної та Східної Європи). Це могло б зробити рекомендації більш адаптованими до українських реалій і потребує додаткового висвітлення під час захисту.

2. Пропозиція щодо запровадження податку на комерційну рекламу є цікавою, але потребує глибшого обґрунтування економічної доцільності та аналізу потенційного впливу на малий і середній бізнес, особливо в умовах воєнного стану.

3. Аналіз впливу воєнного стану на податкову систему міг би бути доповнений конкретними прикладами чи статистичними даними, що ілюструють ефективність чи проблематику змін до Податкового кодексу України, прийнятих у 2022–2023 роках.

4. Пропозиція щодо диференціації податку на прибуток залежно від рівня доходу є слушною, але потребує детальнішого аналізу потенційних ризиків, пов'язаних із ускладненням адміністрування податків і можливим зростанням тіньових схем.

Ці зауваження мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, яка характеризується цілісністю, самостійністю та високим науковим рівнем.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.
Дисертація Хачатурян В. Х. є самостійним і завершеним науковим дослідженням, яке відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. У роботі дотримано принципи академічної доброчесності: відсутні ознаки плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації. Використання наукових джерел супроводжується належними посиланнями, а висновки та рекомендації є теоретично обґрунтованими та мають практичну цінність.

Тема дисертації є актуальною, сформульовані висновки та рекомендації характеризуються науковою новизною та мають значення для розвитку теорії фінансового права і практики реформування податкової системи України. Зважаючи на викладене, дисертація заслуговує позитивної оцінки, а Хачатурян В. Х. – присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право».

Офіційний опонент:

доцент кафедри правового забезпечення
підприємницької діяльності та фінансової безпеки
навчально-наукового інституту №5
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Артем ПОДРОЖНІЙ